

לכבוד שבת קדש - פרשת ויקרא תשפ"א

וזהב הארץ ההיא טוב - זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות - נכתב ע"י חגי צמיר

מחדד עוד יותר את המסר וכותב: מי שמוחזק לאדם גדול או למנהיג חייב לנהוג משנה זהירות לבל ייכשל בחטא ואפילו בשוגג. הספורנו מנסה להסביר כיצד יתכן שמנהיג חוטא, ותולה זאת בציבור שאותו הוא מנהיג: כלומר שלא תקרה לו שגגת חטאת זולתי ממוקשי עם, כאמרם המתפלל וטעה סימן רע לו, ואם שליח ציבור הוא, סימן רע לשולחיו (ברכות לד, ב). וקרבונו נשרף ואין לכהן שום חלק בו, ולכן לא כתב בו "ואשם" כמו שכתב בכל שאר החוטאים, כי אמנם באמרו ואשם יורה אזהרה על התשובה (=להכיר בחטא), וזה לא יפול על הכהן המשיח כי לא מלבו היה החטא כלל, אבל קרה לו לאשמת העם. שליח ציבור שטעה זהו סימן שיש איזו תקלה בציבור שאותו הוא מייצג. ולכן בתפילת הימים הנוראים מבקש שליח הציבור בתפילה המקדימה את תפילת העמידה "היה נא מצליח דרכי אשר אנכי הולך ועומד לבקש רחמים עלי ועל שולחיי". יש קשר בין המנהיג שמצד אחד צריך לייצג בהתנהגותו את המופת והמודל לחיקוי, ומצד שני יש לזכור כי המנהיג הוא שליח ציבור וככזה הוא תלוי וקשור בציבור אותו הוא מייצג.

אך לפני שהמנהיג מייצג את שולחיו הוא קודם כל חייב להיות מופת בהתנהגותו. לא לחינם ביום הכיפורים לפני שהכהן הגדול היה נכנס לקודש הקדשים ומבקש לכפר על קהל עדת ישראל, היה מביא פר חטאת מניח ידים על ראש הפר ומתוודה "אשר חטאתי לפניך אני..."

ובמנהיגות יש דרגות. הכהן הגדול - איש התורה והקודש חייב להקפיד ביותר ולכן יביא את הקרבן היקר ביותר. במעמד שווה נמצאים שופטי העם - הסנהדרין, "העדה". אחריהם יבואו הפוליטיקאים - הנשיא, ואחרונים יבואו כל עם ישראל. מנהיגות היא דבר מחייב וגם בהתנהגות האישית יש לשמש מופת לאחרים. וכך אומר המדרש: (מדרש אגדה ויקרא פרשת ויקרא פרק ד) "אשר נשיא יחטא". אמר רבן יוחנן בן זכאי למה יצאת פרשת נשיא? ללמדך שאשרי הדור שנשיא שלו מביא קרבן חטאת על שגגתו, אם הנשיא שלו מביא על שגגתו קל וחומר על זדונו, והעם מתדמים לו דוגמה אישית ומודל לחיקוי התנהגות ראויה - זו הדרישה ממנהיג יהודי

=====

פרשת ויקרא מסיימת במילים וכפר עליו הכהן לפני יהוה ונסלח לו על-אחת מכל אשר-יעשה לאשמה בה. בדרך כלל נהוג ומקובל לסיים קטעי קריאה בתורה בענין חיובי. והנה המילים "לאשמה בה", אינן מסיימות בענין חיובי.

פרשתנו פותחת את ספר ויקרא - תורת כהנים, ועוסקת בתורת הקרבנות. אךם פי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבהמה וכן הוצאן תקריבו את קרבנכם: ... אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצונו לפני ה': הדבר העיקרי בקרבן הוא רצונו של האדם. מפרשים רבים עסקו בהבנת המילה 'קרבן' שבאה משורש קירבה. ולכן גם אפשר להבין מדוע יש קרבנות שונים לאנשים שונים. אין דין עשיר כדין עני. והעני יוכל להביא קרבן שהוא מן הצומח בלבד, או לחילופין קרבן 'זול' יותר. שכן, הקרבן אינו עבוד הקב"ה אלא עבוד האדם המקריב. "אדם כי יקריב מכם".

במהלך הפרשה התורה מתייחסת לחטא של הכהן הגדול - הכהן שנמשח, הסנהדרין והנשיא שחטאו. בדיקה של סוג הקרבן שהם צריכים להביא מגלה כי ישנו הבדל. הכהן הגדול וכן ה'עדה' - (חכמי הסנהדרין ע"פ חז"ל) שחטאו צריכים להביא פר בן בקר, הנשיא שחטא צריך להביא שעיר עיזים זכר ואילו שאר העם מתכפרים בכשבה או בשעירה. חלוקה זו ודאי אין כוונתה לפאר ולרומם את אישי הציבור ולכבדם בקרבן מהודר יותר שהרי מדובר בקרבן חטאת הבא בעקבות חטא חמור ש'זדונו כרת ושגגתו חטאת'. נראה שהתורה מלמדת אותנו כי יש להחמיר בעונשם של אישי הציבור ולחייבם בקרבנות גדולים יותר, כדי להדגיש את גודל אחריותם גם למעשים שנעשו על ידם בשגגה.

על איזה חטאים מדובר? האם רק חטא שנעשה במסגרת התפקיד הציבורי או גם על התנהגות פרטית אישית. נלך כאן בעקבות הרב חנן פורת. לכאורה אומרת התורה אךם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם משמע מכאן לכאורה שרק בדבר שקשור לעם. ר' דוד צבי הופמן מפרשני המקרא המאוחרים כתב: כוונת 'לאשמת העם' לדעת קנובל וקיייל (פרשנים כנגדם הוא יוצא) שעל הכהן הגדול להביא פר חטאת רק על חטא שחטא בהיותו נושא משרה של נציג העם לפני ה' ולא על עבירות שעבר כאיש פרטי. אך ביאור זה אינו מתחשב כלל במעמדו של הכהן הגדול בישראל. תורת ישראל אינה מכירה בשום הבדל בין חטאים שחוטאים במסגרת המשרה לבין חטאים שחוטאים בחיים הפרטיים. על הכהנים נאמר "יורו משפטך ליעקב ותורתך לישראל" והם צריכים להיות בחייהם הפרטיים למופת לעם, והכהן הגדול העומד בראש הכהנים צריך לסמל בחייו את דוגמת החיים הקדושים אשר הכל ישאו אליו את עיניהם. רד"צ הופמן למד את דבריו ודייק מתוך המילים והקריב על חטאתו אשר חטא כלומר על חטא שלו ולא דווקא מעשה הנוגע לרבים. ר' יעקב מליסא

לכן, יש הנוהגים מיד עם סיום קריאת הפסוק האחרון לומר את המילים "לא אל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי". זאת, מכיוון שראשי התיבות של מילים אלו הן "לאשמה בה". בכך, אנו הופכים ענין שלילי (אשמה) לענין חיובי הקשור לשבת. ראשי תיבות הוא ענין נפוץ בעולם היהודי ומשתמשים בו לשמות אנשים, יישובים, אירועים, סימנים לזכירה כמו בהגדה של פסח דצ"ך עד"ש באח"ב ועוד. השבוע יחול י' בניסן שהוא יום כניסת בני ישראל לארץ ישראל באזור יריחו ולכן ניסע לאזור זה.

מצפון ליריחו מספר ישובים ששמו ניתן להן באמצעות ראשי תיבות. כך למשל הישוב "נעמה" שהוקם ב-1982 בערבת-יריחו. שמו הוחלף על ידי ועדת השמות ל"נעמי" בטענה ששם עברה נעמי בדרכה עם רות המואביה חזרה לבית לחם שביהודה. אך התושבים שדרשו להישאר בשם המקורי הצליחו במאבקם, וכך נקבע ששם הישוב יהיה נעמי"ה - **נוער עברי מיישב הבקעה**.

כשנמשיך צפונה לאורך כביש הבקעה, נפגוש יישוב נוסף ששמו מורכב מראשי תיבות – ייט"ב, מושב שיתופי בבקעת הירדן הנקרא על שמו של יצחק טבנקין (ייט"ב = יד יצחק טבנקין), שהיה מנהיג מפלגת אחדות העבודה בשנות ה-40. טבנקין נולד בעיר בוברויסק שברוסיה הלבנה (כיום בלארוס). הוא למד בחדר, ובהמשך רכש גם השכלה כללית. מכאן עבר לפולין, וסייע לייסד בה את ארגון "פועלי ציון". בשנת 1911 עלה לארץ ישראל ותמך בהתלהבות בהתיישבות חקלאית. עבד כחקלאי במושבים מרחביה וכפר אוריה, ובנובמבר 1913 עבד כשומר ברחובות. בעקבות רצח חברו יוסף זלצמן עבר למלא את מקומו בחוות כנרת ונמנה עם מייסדי קבוצת כנרת. בהמשך הצטרף לארגון "השומר".

ב-1921 הצטרף לגדוד העבודה, ובאותה שנה נמנה עם גרעין ההקמה של קיבוץ עין חרוד. בעקבות הסכסוך שפרץ בשנת 1923 בין טבנקין לבין מנהיגי הגדוד, נפרד משק עין חרוד מהגדוד והפך לגרעינו של הקיבוץ המאוחד.

בשנת 1930 כאשר "אחדות העבודה" התאחדה עם הפועל הצעיר והקימו את מפא"י הצטרף טבנקין למפלגה ונמנה עם ראשיה. לימים נתגלעו חילוקי דעות בינו לבין רוב אנשי מפא"י על רקע תפקידו של הקיבוץ והיחס למשטר בברית המועצות, שרק הגבירו את המתח והובילו לפילוג מפא"י ב-1942, ולפרישת טבנקין והקיבוץ המאוחד בשנת 1944 ממפא"י בראש "סיעה ב'" והקמת התנועה לאחדות העבודה. היה מגדולי תומכי ההתיישבות בכל חלקי ארץ ישראל, ובמושב השני של מועצת מפא"י בירושלים במרץ

1944, דיבר טבנקין על שלמות הארץ ונגד תומכי רעיון החלוקה: **"ארץ ישראל על שני עברי הירדן ! ... ההתיישבות שלנו חשובה ממדינה. ממנה תהיה מדינה"**.

טבנקין נמנה עם ראשי מפ"ם ב-1948 עד פילוגה ב-1954, ואז עבר להנהיג את "אחדות העבודה - פועלי ציון". הוא היה חבר בכנסת הראשונה והשלישית, אך התפטר באמצע הקדנציה ביוני 1958, מטעמי בריאות וגיל, ובמקומו נכנס לכנסת שר התחבורה, משה כרמל.

לאחר מלחמת ששת הימים, היה מאבותיה של התנועה למען ארץ ישראל השלמה, תנועה של אישי ציבור ואנשי רוח מימין ומשמאל שקמה ביולי 1967, כחודש לאחר מלחמת ששת הימים, ודגלה באידאולוגיה של ארץ ישראל השלמה. התנועה קראה להחזיק בשטחי יהודה והשומרון וחבל עזה, חצי האי סיני ורמת הגולן שנכבשו במלחמה זו, ולהתיישב בהם.

ב-16 ביוני 1967, עם תום מלחמת ששת הימים, פרסם נתן אלתרמן מאמר שכותרתו "מול מציאות שאין לה אח", ובו כתב: **ענינו של ניצחון זה הוא בכך שהוא מחק למעשה את ההבדל בין מדינת ישראל ובין ארץ ישראל. זו הפעם הראשונה מאז חורבן בית שני נמצאת ארץ ישראל בידינו. המדינה והארץ הן מעתה מהות אחת.**

בעקבות מאמר זה יזם צבי שילוח, איש מפלגת רפ"י, פגישה עם אלתרמן ועם הסופר משה שמיר, ובה הציע הקמתה של תנועה שתפעל למען שמירתה של ארץ ישראל שלמה. התנועה הייתה בתחילתה על-מפלגתית ועם מייסדיה נמנו אישים מוותיקי תנועת העבודה ומוותיקי התנועה הרוויזיוניסטית, אנשי צבא משורות צה"ל לשעבר, וכן סופרים ומשוררים. התנועה הייתה ביטוי לתהליך בו עברו אנשים מיוצאי תנועת העבודה אל שורות הימין המדיני. אולם התנועה לא הצליחה להשריש את רעיונותיה בקרב הציבור החילוני ממנו יצאו מרבית מנהיגיה, ביניהם יצחק טבנקין. הוא פרסם נאומים ומאמרים שרבים מהם עוסקים ברעיונות תנועת העבודה והתנועה הקיבוצית וכן בארץ ישראל.

אשתו הראשונה של טבנקין היא חוה סטאשבסקי להם היו ארבעה ילדים: המשורר משה טבנקין, יוסף (יוספ'לה) טבנקין, שהיה ממפקדי הפלמ"ח, חנה טבנקין, אדריכלית במקצועה, והבן הצעיר אהוביה טבנקין, שהיה פעיל למען ארץ ישראל השלמה. לאחר פטירת אשתו הראשונה נישא בשנית. יצחק טבנקין נפטר ב-6 ביולי 1971 ונקבר בבית הקברות בקיבוצו עין חרוד - יהי זכרו ברוך.

בברכת שבת שלום ומבורך – הגי עמיצור

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור <https://lp.vp4.me/fw3x>